

Още в древността едно от най-важните достойнства за човека се считало владението на математически знания. Думата "математика" в превод от гръцки означава знание, наука. Нейната роля и значение непрекъснато, постоянно нараства в съвременния живот.

Важно място в комплекса от възпитателни задачи в обучението по математика заема проблемът за формиране на познавателен интерес. Познавателният интерес е едно от личните качества на детето, черта от характера, проявяваща се в любопитство, любознателност и активност. Интересът обикновено е избирателен по отношение на различните дейности.

Всеки вид действа в дидактическия процес при съответстващата организация на обучение служи за постигане на съответните цели на образованието.

Познавателния процес като психологическа категория има форми проявление в познавателните потребности, обезпечавщи насочеността, осъзнаването от личността на целта на дейността, пълната ориентация и запознаването с новите факти, т.е. крайният резултат е успешното обучение.

Във всяка дидактична, обучаваща дейност съществуват *цели, мотиви*, подбуждащи към дейност и начини за изпълняване на различните нива.

Конкретните **мотиви** на детето за учебна дейност могат да бъдат: интерес, стремеж за поощрения, страх от наказания и др. Централно място заема учебно-познавателния интерес, който за разлика от други възможни мотиви най-пълноценно може да обезпечи протичането на пълноценна обучаваща дейност.

Активизирането на дейността за овладяване на математически знания може да стане по пътя на умелото приспособяване, прилагане на занимателни задачи, игри с математическо съдържание. Занимателна задача е тази, която предизвиква непроизволен интерес, явяващ се в следствие на необичайния сюжет на задачата, необичайната форма на поднасяне, Решаването на такива задачи предизвиква у децата вътрешна положителна реакция. Развива любопитството, любознателността. Характеризира се с **новост, обичайност, неочакваност, несъответствие с предишни представи.**

Задачата се оказва много проста: играейки, учиш и учиш, играейки..

А нима е наистина проста

?

Голямо влияние за изследване на играта оказва психоанализата на З.Фройд . Той определя два подхода към детската игра. Единия подход разглежда задоволяване на потребностите, влеченията които могат да бъдат постигнати в реалния живот. **Вторият подход**

се характеризира с това, че реалните потребности и емоции на детето стават предмет на игра, менят своята природа и то активно ги управлява.

В книгата на Д.Б.Елконин "*Психологията на играта*" авторът определя играта така: "Човешката игра е такава дейност, в която се пресъздават социалните отношения между хората в неусловна, непосредствено вторична дейност. "

Много преди играта да стане предмет на научни изследвания, тя е била широко използвана в качеството на едно от най-важните средства за възпитание на децата. Във времената, когато възпитанието не е било обществена функция, отивайки дълбоко във вековете, ще намерим използването на играта като средство за възпитание. *Играта е съзвучна със социалната природа на детето.* Д.Б.Елконин казва, че у някои педагози съществува тенденция към универсализиране значението на играта за психическото развитие. На нея и приписват най-разнообразни функции както чисто образователни, така и възпитателни. Играта има огромно значение за възпитанието, обучението и психическото развитие на децата. Тя дава възможност на плахите, неуверените в себе си деца да преодолеят своите комплекси и нерешителност.

Не е необходимо точно да се определят тези страни на психическото развитие и формирането на личността на детето, които по предимство се развиват чрез

играта. Съществено важно се явява това, че в нея възниква нова психологическа форма- **мотивът**... Именно в играта става прехода от мотива, заемащ формата на подсъзнателно афективно, непосредствено желание, към мотива, имащ формата на обобщение на намеренията, стоящ на границата на съзнателното.

И така за дидактичната игра. *Дидактичната игра е обучаваща игра, за която е характерно, че игровият процес се съпровожда с усвояването от играчите на съдържанието на обучението.* Играта, ученето и трудът се явяват основните видове човешка дейност. При това играта готви детето както за учене, така и за труд, самата тя се явява едновременно и учене, и труд. Дълбоко се заблуждават тези, които смятат, че играта е само забавление и развлечение. В процеса на играта децата преобразуват всякакви различни знания за предметите и явленията от обкръжаващия ги свят. Тя развива детската наблюдателност и способността им за определяне свойствата на предметите, за отделянето на характерните, съществени признаци. Играта оказва голям влияние за умственото им развитие, усъвършенства мисленето, вниманието, творческото въображение.

В книгата " *Технология на играта в обучението и развитието*" с автори П.И. Пидкасисткий и Ж.С. Хайдаров се дава следната типология на дидактичните игри :

проблемни игри; съревнователни игри; имитационни

и

ролеви

.По няколко думи за тях.

Ситуационните игри образуват самостоятелен тип дидактични игри. Те се характеризират, както със собствено съдържание, така и със собствена форма; основата, която съставляват, е принципът за индивидуалното обучение. Всяка ситуационна игра може да се нарече *проблемна ситуация*. В областта на човешките дейности проблемна ситуация е пределно обща абстракция, фиксираща проблемния и ситуационен характер на всяка дейност, в това число и на игровата.

Съревнователна игра-една от формите на организация за процеса на игровото обучение. Процесът на съревнователните игри е възможен, ако е организирано отборно съревнование; всеки отбор се състезава да изпълни конкретна практическа дейност, завършваща със сбор на резултатите и излъчване на победители, съответно на 1-во, 2-ро и 3-то място.

Имитационната игра е дидактична игра в резултат от имитационен процес. В нея се имитира предметно съдържание на човешкия труд, неговия проблемен характер. На изхода на имитационния процес се получава не игра въобще, а дидактична игра.

Смисълът на **ролевите игри** се заключава в това, че играещите изпълняват определена роля. Те се явяват най-развитата форма на игра.

От всички съществуващи видове игри **дидактичните игри** се използват основно като способ за обучение. Дидактичната игра е вид дейност, в която детето занимавайки се, играейки си, се учи. Тя има своята устойчива структура, която я отличава от другите дейности. Основните нейни структурни компоненти са:

игров замисъл, правила, игрови действия, познавателно съдържание

или

дидактични задачи, материали

и

игров резултат.

Игров замисъл – първият структурен компонент на играта. Той е заложен в тази дидактична задача, която трябва да бъде решена в учебния процес. Игровият замисъл е често във вид на въпрос, като проектиращ ход на самата игра, или във вид на загадка. Във всеки случай той придава на играта познавателен характер, предявява към участниците в играта определени изисквания, потребности, нужда от знания.

Всяка дидактична игра има **правила**, които определят реда на действията и поведението на участниците в процеса на играта и способстват за създаването на работна обстановка. Затова правилата на дидактичните игри трябва да се разработват, като се отчитат целите на занятието и индивидуалните, конкретни възможности на децата. Това ще създаде условия за проява на самостоятелност, упоритост, мисловна активност, за да може детето, финализирайки задачата, да изпита чувство на удовлетвореност от постигнатия резултат, от успеха. Освен това игровите правила възпитават умения за съподчиненост на собствените действия и поведение към потребностите, към изискванията на колектива.

Съществена страна, част на дидактичните игри, се явяват **игровите действия**, които

регламентират правилата на играта,способстват за познавателната активност у децата,дават им възможност да проявят своята способност,да преобразуват знанията,уменията и навиците си за постигане целите на играта.

Основата на дидактичната игра,която е във всеки структурен елемент,се извява в **познавателното съдържание**

.Познавателното съдържание се заключава в усвояването на тези знания и умения,които се прилагат при решаването на учебния проблем заложен в играта.

Материалите за дидактичната игра в значителна степен включват материалите на знанието.Това са технически средства за обучение,нагледни материали, таблици, модели,индивидуални картони,а също и наградите-поощрения,с които ще бъдат удостоени победителите,отборни или индивидуални.

Дидактичната игра има определен **игров резултат**,който се явява финал на играта,придава и завършеност.Той се проявява преди всичко във формата на решение на поставена учебна задача и носи на детето морално и умствено удовлетворение.За учителя резултата от играта винаги е показател за нивото на усвоеност на знанията и как те могат или не могат от отделните деца да се приложат в практически план чрез дидактичната игра.

Всички структурни елементи на дидактичната игра са взаимосвързани помежду си и липсата,отсъствието на който и да е от тях разрушава играта,Без игров замисъл и игрови действия ,без организационните правила дидактичната игра или ще невъзможна ,или ще загуби своята характерност,специфична форма,а именно ще се превърне в изпълнение на указания,в упражнения.Затова е необходимо при подготовката на математическа ситуация,включваща дидактична игра,да се направи кратка характеристика на хода на играта (сценарий), да се уточнят времевите рамки, да се отчетат нивото на знанията,уменията и възрастовите особености на децата,и още нещо,особено важно,да е реализират междупредметните връзки.

Съчетанието на всички тези елементи на играта и тяхното взаимодействие повишават организираността,ефективността и водят до желанния резултат.

Ценността на дидактичните игри се заключава в това, че в процеса на играта децата в значителна степен самостоятелно възприемат и преобразуват нови знания, активно си помагат един на друг и всичко това извършват с емоционален заряд и действия.

Много е важно играта да се проведе изразително, емоционално. Ако учителят разговаря с децата сухо, равнодушно, монотонно, тогава те ще се отнасят безразлично, ще започнат да се отегчават, няма да имат интерес, желание за слушане, внимание. В такива случаи играта не носи никаква полза, напротив, възможно е възникването на отрицателно отношение към ситуацията. Учителят е длъжен в определена степен да се включва, иначе ръководството и влиянието му няма да се толкова естествени. Уменията му да се включва в играта е един от показателите за педагогически качества и емоционалната отзивчивост на личността.

*При провеждането на дидактичните игри **забавността** и **обучението** трябва да се съчетават така, че да се допълват взаимно. Средствата и способите за повишаване на емоционалното отношение на децата към играта трябва да се разглеждат не като самоцел, а като път водещ към изпълнение на дидактичната задача.*

Математическата страна от съдържанието на играта винаги трябва да се изтъква на преден план. Само тогава играта ще изпълни своята роля за математическото развитие на децата и за възпитаване на интереса им към математиката.

При организацията на дидактичните игри с математическо съдържание необходимо е да се помисли и работи върху следните страни, в ъ п р о с и от методиката:

1. Цел на играта. Какви умения и навици в областта на математиката ще усвоят децата в процеса на играта? В кой момент от играта трябва да се отдели по-голямо, по-особено внимание? Какви други възпитателни цели ще преследваме при провеждането на играта?

2. Броят на играещите. При всяка игра има максимално и минимално количество играчи. Това трябва да се отчете, предвиди при организацията на играта.

3.Какви дидактични материали и пособия са необходими?

4.Как за максимално кратко време да запознаем децата с правилата на играта?

5.С каква продължителност да бъде?Дали ще е достатъчно занимателна,завладяваща? Ще пожелаят ли децата да я играят и друг път?

6. Как да се осигури участието на всички деца?

7.Как да се организира наблюдението над децата,за да сме наясно всички ли се включват в дейността?

8.Какви изменения можем да внесем, за да се повишават интереса и активността на децата?

9.Какви изводи следва да съобщят на участниците на финала,след играта (най-добрите моменти,неточностите в играта,резултата на усвоените математически знания,оценката на отделните участници,забележка по отношение нарушения на дисциплината и други) ?

В процеса на играта в участниците се изработват навици,привички за съсредоточаване,самостоятелно мислене,развиват се вниманието и стремежът към знания.Увличайки се децата на забелязват,че учат-разпознаване ,запомняне на новото,ориентиране в обичайни ситуации,попълване запаса на представите,понятията,развиват се навикът,фантазията. Дори и на-пасивните деца се включват с желание,полагат усилия,за да не подведат другарчетата си по време на играта.

На дидактичната игра трябва да се гледа като на вид преобразуваща творческа дейност в тясна връзка с другите видове учебна работа. Много е важно учителят да взема под внимание:

а) мястото на дидактичната игра в системата на другите видове дейности в ситуацията;

б) целесъобразността за използването и в различните етапи на планираната, преднамерена ситуация;

в) съобразяване на дидактичната игра с целите на ситуацията и с нивото на подготовка на децата;

г) изисквания към съдържанието на игровата дейност, съответстващи на развиващото обучение;

д) разнообразни игри.

Обучаваща ще бъде играта, когато участниците в нея придобиват нови знания, умения или навици или са принудени да ги придобият в процеса на подготовката за играта. Резултатът на усвоените знания ще бъде много по-висок, когато съдържанието на математическия материал пробужда към, познавателна дейност.

Характерната особеност в конструкцията на планираната ситуация с включена дидактична игра се явява това, че тя, дидактичната игра, е част, елемент, един от структурните и елементи.

При организацията на дидактичната игра по математика е необходимо да се имат в предвид следните м о м е н т и:

1. Правилата на играта трябва да бъдат прости, точно формулирани, а математическото съдържание на предлагания материал - достъпно, разбираемо за децата.

2.Играта трябва да дава достатъчно храна за мисловните процеси и дейност, иначе тя няма да съдейства за педагогическите цели и няма да развие математически знания и умения.

3.Дидактичният материал, използван по време на играта трябва да бъде удобен за боравене , в противен случай играта няма да постигне желаните ефекти.

4.При провеждане на игри , свързани със съревнование [между отбори , екипи или индивидуално], отчитането на резултатите трябва да бъде справедливо, ясно , коректно.

5.Всяко дете трябва да бъде активен участник и достоен опонент. Дългото , продължително чакане за включване в играта снижава интереса и емоционалността.

6.Ако в занятието се провеждат няколко игри , леките и много трудните с математическо съдържание трябва да се редуват.

7.Ако в няколко планирани , преднамерени ситуации се провеждат игри , свързани със сходни мисловни дейности , по съдържание на математическия материал трябва да удовлетворяват принципа: *от простото към сложното, от конкретното към абстрактното.*

8.Игровият характер при провеждането на ситуациите по математика трябва да има определена мярка.Превишавайки я , е възможно да се достигне до там – децата във всичко да виждат само игра.

9.В процеса на играта участниците трябва математически грамотно да правят своите разсъждения , речта им трябва да съдържа правилна терминология , ясност и краткост.

10. Играта трябва да завърши , да има резултат и обобщение , само тогава тя ще играе положителна роля.

Изтъквайки огромното възпитателно и познавателно значение на математическите игри , трябва да се обърне внимание и на важната роля на педагога за организирането и провеждането им. Преди всичко той е длъжен да сложи началото , основите на творческата работа у децата , но контролът и ръководството му не трябва да се превръщат в подтискане инициативата и самостоятелността на децата , да не унищожават самата същност на играта, която е невъзможна без свободното проявление на личностните им качества и умения.

Използването на дидактичните игри в ситуациите по математика дава възможност да се развива , усъвършенства и затвърдява наблюдателността , умението за работа в група [екип] , детето да изслушва и да се съобразява с мнението на другите. На друго , по-високо ниво се издигат интелектуалните и творческите способности на децата. Те стават много по свободни , самостоятелни , отговорни , креативни , активни и независими. Играта допринася за създаване и запазване на добронамерен , позитивен психологически климат в детския колектив. Играта се явява ефективно средство за формиране личността на детето , на неговите морално – волеви качества. В нея се реализират потребностите от взаимодействие със заобикалящата действителност. Известният педагог В.А. Сухомлински подчертава , че 'играта – това е огромен светъл прозорец , през който в душевния свят на детето се влива живителният поток на представите и понятията за обкръжаващия свят. Играта – това е искрата , запалваща огъня на любопитството и любознателността.'

Интересна , занимателна , креативна , обучаваща , провокативна , когнитивна и емоционална може да бъде всяка една преднамерена , планирана ситуация по математика , с включена поне една дидактична игра , в която децата , решавайки поставената задача , усвояват и затвърдяват знания , умения и навици. Този избор стои пред всеки учител , който залага на професионализма си в благородната дейност с децата.